

Migráció, integráció és politika Nagy-Britanniában

EGEDY GERGELY

Migration, Integration and Politics in Great Britain

This study makes an attempt to present the connections between migration, integration and politics in Great Britain. The author concentrates on analysing the achievements of the Cameron-led governments from 2010 to the Brexit referendum in June 2016. The study wishes to provide an overview of the major government measures aiming at reducing the number of immigrants arriving in Britain and also investigates the reasons why the multiculturalist model has, by now, proved to be a failure. The author thinks it is important to emphasize the relation between the British conservatives' attitude to the European Union and the issue of immigration. The study shows that immigration, both from non-European countries and from the Union, has come into the limelight of British politics, therefore it is an important topic for research, especially in the light of the result of the referendum.

Az európai uniós tagságról kiírt brit népszavazás egyik kulcskérdése volt a bevándorlás, a kilépés mellett voksoló 52 százalék számára pedig talán a legfontosabb. Ez nem is meglepő annak fényében, hogy az utóbbi években a migráció ügye a belpolitikai viták középpontjába került a szigetországban. A június 23-án tartott referendum kampányában igen széles visszhangot keltett a Brexit-párti volt londoni polgármester, Boris Johnson és Michael Gove igazságügy-miniszter azon javaslata, hogy Nagy-Britanniában is vezessék be az ausztrál típusú pontrendszert a bevándorlók számának csökkentésére. Egyfajta pontrendszert a munkáspárti kormányzat 2008-ban már bevezetett – a májusi javaslat újdonsága abban állt, hogy pártolói ezt az Európai Unió (a továbbiakban: EU) polgáira is ki akarják terjeszteni. A rendkívüli figyelmet érthetővé teszi és magyarázza, hogy a 2015 májusában nyilvánosságra hozott adatok szerint 2014-ben a „nettó migrációt” tekintve („*net migration*”, vagyis bevándorlás mínusz kivándorlás) többen érkeztek a szigetországba, mint a 2010-ben leváltott munkáspárti kormány utolsó évében, összesen 318 ezren.¹ Ez tízéves

1 *Migration Statistics Quarterly Report, May 2015.* Office for National Statistics, <http://www.ons.gov.uk/ons/rel/migration1/migration-statistics-quarterly-report/may-2015/sty-net-migration.html> (2016. január 30.). A szerző támaszkodott a brit bevándorlási politikáról készített anyagára, amely a Polgári Szemle 2015/4–6. számában jelent meg (*Brit bevándorlási politika: a Cameron-kormány* címmel).

rekordnak számít. Az európai kontinensen kialakult migrációs válság ugyancsak e téma felé fordította a brit közvélemény figyelmét. Hogy a népszavazást követő új tory kormányzat milyen állaspontra helyezkedik majd, az még a jövő kérdése, az alábbiakban a Cameron-kormányok (2010–2016) bevándorlással kapcsolatos intézkedéseinek az áttekintésére teszünk kísérletet.²

A korlátozás pártján

A konzervatívok hagyományosan a Munkáspárténál szigorúbb bevándorlási politika hívei voltak, s ezt az attitűdöt a párt élére 2005-ben megválasztott David Cameron is osztotta. A neves újságíró, Dylan Jones által 2008-ban vele készített interjúkötetben – amely 2011-ben Magyarországon is megjelent – a következőképpen fejtette ki ezzel kapcsolatos véleményét. Úgy gondolja, a múltban az országnak sok hasznot hozott a bevándorlás, ám eljött az ideje az „általános korlátozásnak”, és bírálta a Munkáspártot, amiért az túlságosan tágra nyitotta a kapukat. Külön is hangsúlyozta, hogy részéről semmiféle „rasszista” indíték nincs a korlátozás szándéka mögött, viszont figyelembe kell venni azt – mutatott rá –, hogy a brit szociális rendszer teherbíró képessége erősen véges. „Szükség lenne erre a vitára, ki kellene mondani ezeket a dolgokat, józan és megfontolt eszmeecserét kellene kezdeni a bevándorlás kérdéséről: a számokról, a nyomásról és hogyan integráljuk őket anélkül, hogy valaki lerasszistázza bennünket.”³

2010-es választási programjában a Konzervatív Párt azt ígérte, hogy a bevándorlók számát az 1990-es évek szintjére csökkenti, „amikor évente tízezrek jöttek, s nem százazrek, mint a munkáspárti kormányzás alatt” (1999 és 2011 között összesen több mint hétmillióan érkeztek Nagy-Britanniába!) Ebből az ígéretből, a „százazrekéből tízezrekre” csökkentésből („*from hundreds of thousands to tens of thousands*”) azonban nem sok valósult meg, s ennek még csak nem is a legfontosabb tényezője volt az, hogy 2010-ben a toryk még rákényszerültek a Liberális Demokratákkal kötendő koalícióra. (Az utóbbiak e kérdésben jóval „engedékenyebb” álláspontot foglaltak el.) A két párt koalíciós megállapodása pusztán annyit mondott a bevándorlásról, hogy évi kvótát fognak bevezetni az EU-n kívülről érkező gazdasági migránsok számára, és megerősítik a határ őrizetét.⁴ Nick Clegg, A Liberális Demokraták vezetője félreérthetetlenül jelezte, hogy nem ért egyet a toryk által szorgalmazott korlátozásokkal.

A közvélemény attitűdjét jól mutatta, hogy egy nagyszabású 2013-as felmérés szerint a megkérdezettek úgy gondolták, a brit társadalom 31%-át alkotják a be-

2 A nagyarányú bevándorlás Nagy-Britanniába a II. világháború után, a gyarmatbirodalom felbomlásával párhuzamosan kezdődött. A bevándorlás szabályozásának az összefoglalásához lásd WINDT 2008, 185–193. A brit állampolgárság jogi szabályozásához lásd KISTELEKI 2013, 130–142. A történeti kontextushoz: EGEDY 1998, 211–498.

3 JONES 2011, 143.

4 „We will introduce an annual limit on the number of non-EU economic migrants...” Forrás: *The Coalition: our programme for government*. HM Government, London, 2010, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/78977/coalition_programme_for_government.pdf (2015. október 1.).

vándorlók, noha a valós arány csak 13% volt. Jelentősen eltúlozták a muzulmánok vélt arányát is.⁵ Több közvélemény-kutatás is tükrözte, hogy a bevándorlás ügyét a többség inkább bírta a torykra, mint a Munkáspártra. Az 1990-es évek közepén az Ipsos MORI felmérései szerint a briteknek még csak 5%-a sorolta a legégetőbb társadalmi kérdések körébe a migrációt, 2013-ra viszont ez az arány 38%-ra emelkedett.⁶ 2015 augusztusában pedig már 50% nyilatkozott így. Megfogalmazható tehát, hogy a kormányban meghatározó szerepet betöltő konzervatívok számíthattak a brit polgárok többségének a támogatására a szigorításra irányuló politikájukban. Tim Bale és Rebecca Partos, a brit bevándorlási politika elismert kutatói ugyanakkor joggal mutatnak rá arra, hogy a Konzervatív Párt maga sem egységes a követendő politika tekintetében. Mivel a párt sokak szemében régóta összekapcsolódott a bevándorlóellenes állásponttal, a „modernizátorok” egy része tudatosan törekedett arra, hogy ezt a képet megváltoztassa.⁷ Közéjük tartozott az igen mérsékeltnek számító Damian Green is, akire „árnyékkormányában” Cameron a bevándorlási ügyeket bízta, s aki 2010-től 2012-ig miniszterként felügyelte e területet. A választás nem véletlenül esett rá: a hosszú ellenzéki szerepből kitörni kívánó konzervatívok élén Cameron arra törekedett, hogy a bevándorlás kényes kérdését – akárcsak az EU-hoz való viszonyét – ne állítsa reflektorfénybe.⁸

Fordulatra 2012-ben került sor: ekkortól a koalíciós kormány „bekeményített”, s Cameron már „a laza bevándorlási szabályozás riasztó évtizedéről”, a szociális rendszer elviselhetetlen túlterheléséről kezdett beszélni.⁹ A változást tükrözte, hogy a tárcavezetésével a „keményvonalas” Mark Harpert bízták meg. Az ő neve összefonódott az illegális bevándorlók elleni plakátkampánnyal: a zömmel bevándorlók által lakott londoni kerületekben cirkáló teherautókra plakátokat helyeztek el, amelyeken ez volt olvasható: „Go home or face arrest!”, vagyis „Menj haza, vagy számolj azzal, hogy le tartóztatnak!”¹⁰ (S ekközben kiderült, Harper maga is a szigetországban törvénytelenül tartózkodó házvezetőt alkalmaz, ami aztán a politikai bukásához is vezetett.) Utódja, James Brokenshire, aki a tárcát 2014 februárjában vette át, ugyancsak a szigorítás álláspontján volt, s Cameronnal, valamint Theresa May belügyminiszterrel egyetértés-

5 *Perceptions are not reality. The top 10 we get wrong.* Ipsos MORI, 9 July 2013. www.ipsos-mori.com/researchpublications/researcharchive/3188/Perceptions-are-not-reality-the-top-10-we-get-wrong.aspx (2015. október 1.). A muszlimok tényleges arányát is túlértékelték: 24%-ra becsülték, noha 2013-ban még csak 5% volt (2015. október 30.).

6 *Economist/Ipsos MORI August 2013 Issues Index.* Ipsos MORI, 22 August 2013, <https://www.ipsos-mori.com/researchpublications/researcharchive/3247/EconomistIpsos-MORI-August-2013-Issues-Index.aspx> (2015. október 15.).

7 PARTOS–BALE 2015a, 170.

8 Részletesebben Cameron kezdeti „óvatosságához”: PARTOS–BALE 2015a, 171., továbbá PARTOS–BALE 2015b.

9 „frightening decade of lax immigration” Forrás: SWINFORD 2013.

10 TAYLOR–GIDDA–SYAL 2013. A kampányt sokan élesen bírálták, köztük Nick Clegg, a koalíciós partnerpárt vezetője is.

ben erőfeszítéseit a migránsok számának csökkentésére fordította.¹¹ A toryk eközben komoly riválisra találtak a növekvő népszerűséget élvező Brit Függetlenségi Pártban¹², amely az övéknél radikálisabb követeléseket fogalmazott meg, s ezáltal bizonyos értelemben kényszerpályára is állította őket.¹³ A Cameron–Clegg-kormány inkább liberálisnak, mint konzervatívnak nevezhető gazdaság- és társadalompolitikájától tehát elég markánsan eltért a bevándorláspolitika karaktere.¹⁴

A szigorítás jegyében a Cameron-kormány lépéseket tett a brit egyetemeken és főiskolákon tanuló külföldi diákok számának a csökkentésére is. A konzervatívok bevándorlási politikájával szemben igen kritikus szerzőpáros, Bale és Partos szerint a kormányzat hajlott arra, hogy a külföldi diákokban „elsődlegesen gazdasági migránsokat és potenciális biztonsági kockázati tényezőket” lásson, noha azok tandíjfizetőként számottevő bevételt jelentettek a felsőoktatási intézményeknek.¹⁵ (Az utóbbiak többsége ezért követelte is, hogy a diákokat ne számítsák bele a migránsstatisztikákba.) 2011-től megszigorították a diákvízumok feltételeit: indoklásában Theresa May belügyminiszter azt hangsúlyozta, túl sokan jöttek azért, hogy tanulás helyett dolgozzanak. Az újonnan szabott feltételek között a magasabb szintű angol nyelvtudás is szerepelt – May szavai szerint véget kell vetni annak a helyzetnek, hogy a leendő „diákok” még azt sem tudják elmondani angolul, milyen képzésben szeretnének részt venni. Az Alsóházban a belügyminiszter úgy fogalmazott 2011 márciusában, hogy a diákvízumokkal való visszaélés a bevándorlási rendszer kudarcának a szimbólumává vált.¹⁶

Nemcsak a diákokat (és a magukat diákként beállítókat) érintették a korlátozó intézkedések, hanem azon családokat is, amelyek az EU-n kívülről szeretnének családtagokat – házastársat, gyermeket vagy rokonokat – magukhoz venni. A koalíciós kormány ugyanis szigorú pénzügyi feltételekhez kötötte ennek a lehetőségét: előírta, hogy a kérelmezőnek legalább évi 18 600 fontos jövedelemmel kell rendelkeznie. Az ily módon érkezőknek ráadásul a korábbi gyakorlathoz jóval tovább kell várniuk ahhoz, hogy végleges letelepedési engedélyt kaphassanak: két év helyett öt évet. A hatóságok a szóban forgó családi kapcsolat „valódiságát” („*genuineness*”) is vizsgálhatják.¹⁷ (Tény: a színlelt házasságkötések nem számítanak ritkaságnak, erre egy sajátos „iparág” is kiépült.) Előírták azt is, hogy az érkező családtagoknak le kell tenniük a *UK Border Agency*, illetve a jogutódja, a *UK Visas and Immigration* által kidolgozott angol nyelvvizsgát. Ezekért az intézkedésekért civiljogi csoportok élesen bírálták a kormányt, de még konzervatív berkekből is érkezett kritika: a *The Times* hasábjain – erősen túlozva – egyenesen „gyűlölködéssel” vádolták meg Cameront, azt állítva, hogy eltűnően

11 A képet árnyalja ugyanakkor, hogy azon üzletembereknek, akik jelentős összeget fektetnek be a brit gazdaságba, kedvezményes elbírálást biztosítottak: 5 millió font után már három év elteltével rezidens státuszt kaphatnak, 10 millió font után pedig csak két évet kell erre várniuk.

12 UK Independence Party – UKIP.

13 A UKIP programjához lásd KASZAP 2014.

14 BEECH 2015.

15 PARTOS–BALE 2015a, 174.

16 COUGHLAN 2011.

17 ROBINSON 2013.

van „rokonszenves és megnyugtató egyénisége”.¹⁸ A brit polgárok többsége azonban – amint azt a közvélemény-kutatások egyértelművé tették – egyetértett a miniszterelnök szigorítási politikájával.

A kormány új bevándorlási törvény megalkotását is szükségesnek látta: ezt 2013-ban dolgozták ki, és a királynő 2014 májusában írta alá. Az ingatlantulajdonosoknak megtiltották, hogy érvényes tartózkodási engedély nélküli idegeneknek ingatlant bérbe adjanak, a bankoknak és egyéb pénzintézeteknek pedig azt, hogy ilyen személyeknek számlát nyissanak. Az új törvény a jogosítvány megszerzését is lehetetlenné tette számukra (ha pedig már szereztek, annak visszavonását rendelte el.)¹⁹ Az új szabályozás kétségtelenül jelentős mértékben megnehezítette az illegális bevándorlók helyzetét, de – mint a jogszabályoknak általában – diszfunkcionális hatásai is vannak. Így például az ingatlantulajdonosoknak esetenként igen komoly problémát okoz a bérlő pontos jogi státuszának a megállapítása, ha az nem útlevéllel, hanem más dokumentumokkal igazolja magát, s a magas, 3 ezer fontig terjedő bírság fenyegetése a legális migránsokkal szemben is diszkrimináló hatású lehet. Részletesen megszabták azt is, hogy a hatóságoknak milyen „biometrikus” adatokat kell rögzíteniük a migránsokról (különösen ujjlenyomatokat és a szem szivárványhártyájának a sajátosságait).²⁰ A törvény alapján a bűnt elkövető bevándorlókat előbb eltávolítják az országból, s csak ez után élhetnek a fellebbezés jogával.

A multikulturalizmus dilemmái

A bevándorlással kapcsolatos konzervatív aggályok nem érthetők meg anélkül, hogy ne ejtenénk szót a multikulturalizmus kialakult gyakorlatával kapcsolatos erős konzervatív kritikáról.²¹ Emlékeztet, hogy a 2005 júliusában Londonban elkövetett bombabarobantások után a *Commission for Racial Equality* elnöke, Trevor Phillips – igen sokat mondóan – arra figyelmeztetett, hogy Nagy-Britannia „holdkórosként” sétál bele („*sleepwalking*”) az apartheid csapdájába, hozzátéve, hogy egyes városi körzetek „egyre inkább igazi gettókká válnak”. A széles sajtóvisszhangot kapó és a közvéleményt alaposan felkavaró nyilatkozatában Phillips kijelentette: a multikulturalizmus politikáját jelentős felelősség terheli azért, „amiért az utóbbi években túlságosan sokat foglalkoztunk a »multi«-val, és túl keveset a közös kultúrával. Azt hangsúlyoztuk, ami elválaszt minket...”²² A multikulturalisták által felkarolt „különbözőség politiká-

18 PARRIS 2013.

19 Immigration Act 2014, Chapter 22, Part 3 (Access to Services), Chapter 1 (Residential Tenancies), 2 (Other Services), <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/22/contents/enacted> (2016. január 30.).

20 Immigration Act 2014, Chapter 22, Part 1, Section 12, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/22/section/12/enacted> (2015. október 30.).

21 A brit multikulturalizmus témájához lásd EGEDY 2006.

22 Trevor Phillips szavait idézi RATTANSI 2011, 75–76. Rattansi e kritikát azzal próbálja ellensúlyozni, hogy szerinte Phillips túlzott, a „gettósodás” nem általános jelenség, és a leggyorsabban növekvő kisebbségi csoportok egyike pedig épp azoké, akik fehér – nem fehér vegyes házasságokból származnak.

jából” logikusan következett, hogy képviselői a különbségeket állítják a középpontba, a „másságot” romantizálva. E helyütt csak utalunk a 2005 őszén Párizs külvárosaiban észak-afrikai bevándorlók által kirobbantott súlyos zavargásokra, a fejkendő-vitára, Theo van Gogh holland filmrendező meggyilkolására, a dán karikatúrávitára, vagy épp arra a reakcióra, amelyet Németországban a szociáldemokrata Thilo Sarrazin *Németország felszámolja önmagát*²³ című könyve váltott ki. Ha más-más aspektusból is, de valamennyi a nyugati multikulturalista modell súlyos működési zavarairól árulkodik. (S ez még akkor is elmondható, ha tudjuk, hogy a brit mintától jelentősen eltér a „republikánus” francia vagy épp a német modell.)

A kudarc láttán Nagy-Britanniában a „*community cohesion*”, azaz a „közösségi kohézió” erősítésével kezdtek próbálkozni, de korlátozott eredménnyel, ezért David Cameron ellenzékben is, és kormányfőként is élesen bírálta a Munkáspárt által felkarolt „állami multikulturalizmust” („*state multiculturalism*”). Ez utóbbi azt bátorította, hogy a bevándorlók különféle identitású és kultúrájú csoportjai ne is igyekezzenek integrálódni a brit társadalomba. A már idézett interjúkötetben Cameron e tekintetben elretentő példaként említette a canterburyi érsek azon állásfoglalását, miszerint a különféle etnikai és vallási csoportok mindegyike nyugodtan élhetne a saját jogrendje szerint Nagy-Britanniában. A muszlimok például az iszlám jog, a *saria* szerint... „Hiba azt mondani, hogy a különböző közösségekben különböző törvényekre lenne szükség” – hangsúlyozta Cameron.²⁴ Ez a modell az „apartheid” egy sajátos formájához vezet(ne), azt állítja előtérbe, ami elválaszt, ezért a konzervatívok elvetik, s helyette egy „erősebb, jobban integrált ország” célkitűzését választják. Tegyük ehhez hozzá: a tekintélyes szerző, Ali Rattansi maga is arra a következtetésre jutott 2011-es munkájában, melyet az oxfordi egyetem megbízásából a multikulturalizmus bemutatására készített, hogy a „klasszikus” multikulturalizmust meg kell újítani, mert túlságosan is sokat engedett a szegregációt elősegítő tendenciáknak, és politikai „projektként” súlyos kudarcok érték, még ha az eszme (szerinte) nem is bukott meg.²⁵

Kritikusabban fogalmaz a jelenkori brit konzervatív gondolkodás egyik kiemelkedő alakja, Roger Scruton. A multikulturalizmus optimista válasz volt a tömeges bevándorlásra, és ennek kapcsán „a nyugati országok a hatvanas évek óta olyan politikát követtek, amelyet nem írt volna alá senki, aki elsajátította a pesszimizmus elemi igazságait” – írja a konzervatív gondolkodásmódtól elválaszthatatlan pesszimizmus hasznáról szóló könyvében.²⁶ „Elmulasztottuk bevándorláspolitikánkat a társadalmi beilleszkedés céljához igazítani” – fejtette ki *A Nyugat és a többi* című munkájában, hozzátéve: „A multikulturalizmust mint pedagógiai és politikai célt elfogadtuk, és szokásunkká vált lebecsülni azt a valóságos nemzeti és politikai kultúrát, amelytől

23 SARRAZIN 2010.

24 JONES 2011, 114–115.

25 RATTANSI 2011, 143–151. A (talán) legjelentősebb kortárs brit multikulturalista gondolkodó, Bhikhu Parekh felfogásának elemzéséhez és értékeléséhez lásd EGEDY 2016.

26 SCRUTON 2011, 135.

függünk.”²⁷ A *The Spectator*nak adott interjújában 2015 áprilisában pedig figyelmeztetett: „a bevándorlás minden kérdésében, a bevándorlók közösségeinek és különösen a muzulmán közösségek integrációjának az ügyében igen erős cenzúra érvényesül.” Mint rámutatott, a tét hatalmas: attól a kérdéstől, hogy sikerül-e az integráció, avagy – a multikulturalizmus szellemében – elmarad, a nyugati civilizáció jövője függ.²⁸

A bevándorlás és az EU

Az EU-tagság kérdése szorosan összefonódott a bevándorlás ügyével: a bent maradás támogatását Cameron az EU működési rendszerének alapos átalakításától tette függővé, s a feltételek között kulcsszerepet kap(ott) az a követelés is, hogy Nagy-Britannia korlátozhassa a tagországokból érkező munkaerő, londoni szóhasználatlalt az „EU-migránsok” fogadását.²⁹ A népszavazást bejelentő 2013 januári beszédében Cameron egyértelművé tette, hogy az általa kívánatosak tekintett új Európáról alkotott „víziójának” egyik kulcseleme a „rugalmasság” – s ez alatt azt értette, hogy ne várják el mindenkitől az „egyre szorosabb unió” („*ever-closer union*”) gondolatának a támogatását. Ebbe a koncepcióba – a rugalmasságra épülő, s a nemzeti jogalkotásnak szélesebb lehetőséget biztosító együttműködésbe – az euroszeptikus konzervatívok beleértették az EU-ból érkező külföldi munkavállalók kezelésének az ügyét is. A munkavállalók szabad mozgásának és a diszkrimináció tilalmának az elve ugyanakkor az európai integráció alapvető, az uniós testületek által féltve őrzött vívmányai közé tartozik, így London e tekintetben igen nehéz helyzetbe került, igen szűk mozgástérrel.³⁰

Philip Hammond, aki William Hague-et váltotta a *Foreign Office* élén, igen határozottan fogalmazott 2014 novemberében a *Daily Telegraph*-nak: Nagy-Britanniának akár arra is fel kell készülnie, hogy „kisétál” az EU-ból, ha nem sikerül Brüsszellel megállapodnia a tagországokból érkező bevándorlás korlátozásáról („*walk away from the EU*”).³¹ A megoldás lehetőségét a britek az EU-s szerződések „kiterjesztett értelmezésében” látták. José Manuel Barroso, az Európai Bizottság elnöke viszont „történelmi hibának” minősítette Cameronnak azt a törekvését, hogy bármilyen indoklással valamiféle kvótát vezessen be az alacsony képzettségű EU-s bevándorlókra.³² Angela Merkel német kancellár is többször élesen elutasította a munkaerő szabad mozgásának korlátozására irányuló brit elképzeléseket.

A Európai Közösségen belüli migráció tehát kulcskérdéssé vált, s 2014 novemberének végén Cameron erről egy fontos beszédét tartott. Ebben kifejtette: a britek nem kívánják nullára csökkenteni a bevándorlást, mert régi hagyományuk mások befogadása, de a korlátlan bevándorlást sem tudják elfogadni. S e gondolatmeneten jutott

27 SCRUTON 2005, 151.

28 MURRAY 2015.

29 A Cameron-kormány az EU-hoz való viszonyáról részletesebben lásd: GÁLIK 2014, 51–76.

30 Az EU-nak a migrációval kapcsolatos álláspontjához lásd HALÁSZ 2011.

31 DOMINICZAK 2014.

32 WATT 2014.

el beszédének sarokpontjához: hiába csökkentette a koalíciós kormány sikeresen az EU-n kívülről érkező migrációt, ha az unióból érkező migránsok száma eközben számottevően nőtt.³³ Ilyen mértékű belső migrációval sem a Közös Piac alapító atyái, sem pedig az egységes piacról szóló egyezményt aláíró Margaret Thatcher és Helmut Kohl nem számoltak – állította. S a jövevények úgy vesznek ki a közösből, hogy abba még semmit sem tettek be.

Cameron, óvatosságból, nem kockáztatta meg azt, hogy fix kvótákat az EU vonatkozásában is szóba hozzon, ezért azt javasolta, alakítsák át – szűkítsék – a más tagországokból érkezők juttatásait. Lényegében azokat a javaslatokat fogalmazta meg ekkor, amelyek aztán 2015 tavaszán a tory választási kampányban tett ígéretek alapjául szolgáltak.

Mindenekelőtt elejét kell venni a munkaerő szabad áramlásának jogával kapcsolatos visszaéléseknek – jelentette ki. („Az EU legkeményebb rendszerét akarjuk kialakítani a szabad mozgással való visszaélések kezelésére.”)³⁴ Csak azok a munkavállalók jöhessenek, indítványozta, akik már rendelkeznek nagy-britanniai állásajánlattal – a munkakeresők segítését pedig meg kell szüntetni. Egy EU-s álláskeresőt átlagosan havi 600 fonttal támogatnak a brit adófizetők – fűzte hozzá a nyomaték kedvéért. Előszörban azokra utalt, akik a 2004 óta csatlakozott közép- és kelet-európai országokból jöttek a szigetországba, bár 2014-ben összességében az EU régi 15 tagállamából valamivel többen, 133 ezren érkeztek, míg az előbbiekből 127 ezren. Emlékezetes, hogy a 2004-es bővítés után Nagy-Britannia – a tagországok nagy többségével, köztük Németországgal ellentétben – nem gördített akadályt az újonnan csatlakozott államok munkavállalói elé – ezt Cameron a munkáspárti kormányzat súlyos mulasztásának nevezte. A legnagyobb tömegben a lengyelek jöttek; a Romániából és Bulgáriából érkezők számára vonatkozó előrejelzések eltúlzottnak bizonyultak. (E két állam csatlakozásakor, 2007-ben London már kihasználta az ideiglenes korlátozás lehetőségét, s e rendelkezés hatálya 2014. január elsején járt le.) Ismeretes, hogy rengeteg magyar is munkát vállalt: a számukról igen ellentétes információk állnak rendelkezésre, ezért e helyütt nem bocsátkozunk becslésekbe.

Már e novemberi beszédben megfogalmazódott az a később sokat hangoztatott elképzelés, hogy azok a munkakeresők, akik 6 hónapon belül nem találnak munkát Nagy-Britanniában, kötelesek legyenek elhagyni az országot. Cameron azt is leszögezte, hogy nem szabad megismételni a 2004-ben elkövetett hibát, és ha az EU új tagokat vesz fel, azok polgárai előtt mindaddig zárva kell maradniuk a régi tagok munkaerőpiacainak, amíg a gazdasági fejlettségük szintje nem közelít egymáshoz.³⁵ Be fogja vezetni, ígérte, hogy csak legalább 4 évi munkavégzés és adózás után járjanak a segélyek. S ha a munkavállaló gyermeke külföldön él, nem járhat utána családi segély

33 David Cameron's EU speech: full text. *BBC News*, 28 November, 2014, <http://www.bbc.com/news/uk-politics-30250299> (2015. október 15.).

34 Uo.

35 A horvátokkal szemben ezt alkalmazza is London.

egyáltalán. (A juttatásokat pedig új rendszerbe szervezik „*Universal Credit*” néven.)³⁶ A gondolatait azzal zárta a miniszterelnök, hogy a körvonalazott radikális változások keresztülviteléhez ragaszkodni fog azokon a tárgyalásokon, amelyeket az EU átalakításáról kíván folytatni partnereivel a népszavazás előtt.

Nem meglepő tehát, hogy a bevándorlás a konzervatívok programjának egyik hangsúlyozott témája volt a 2015 májusára kiírt választás kampányában (a 2010-essel ellentétben). A miniszterelnök novemberi beszédének ígéreteivel összhangban a párt hivatalosan is bejelentette, hogy győzelme esetén az EU-s munkavállalók csak 4 éves folyamatos szigetországi munkaviszony után igényelhetik a szociális juttatások teljes körét – számításaik szerint minden egyes bevándorló 22 ezer fontot fizet majd be a közös kasszába, mielőtt onnan juttatásokat igényelhetne. (Tegyük ehhez hozzá: a 2014-ben érvényes szabályok szerint egy külföldi EU-s munkavállaló érkezése után azonnal mintegy évi 10 ezer font [4,3 millió forint] értékben igényelhetett szociális juttatásokat.) A programban megtaláljuk azt az ígéretet is, hogy a munkakeresési támogatást eltörlik, aki pedig hat hónapon belül sem tud elhelyezkedni, annak haza kell mennie. A szigetországon kívül élő gyermekek után nem folyósítanak többé családi segélyt. Szerepelt az is, hogy a „*deport first, appeal later*” szabályt, miszerint az eltávolítás megelőzi a fellebbezés lehetőségét – ezt a 2014-es bevándorlási törvény csak a bünt elkövető migránsokra mondta ki – minden illegális bevándorlóra kiterjesztik. Ezzel párhuzamosan a program szigorú büntetéseket helyezett kilátásba azon munkaadók számára is, akik illegális migránsokat foglalkoztatnak.³⁷

A választási kampányban a Munkáspárt is bejelentett bizonyos, a konzervatívokénál azonban „puhább” korlátozási terveket, így például azt, hogy a bevándorlók két évig nem kaphatnának munkánélküli segélyt. A párt egy új törvényt ígért arról, hogy a migránsok kihasználásával ne lehessen a brit munkások órábéré alá ígérni, és 1000 új határőr munkába állítását is kilátásba helyezte.³⁸ A legradikálisabb feltételekkel a Brit Függetlenségi Párt állt elő: 5 évre teljesen megtiltotta volna a képzetlen munkaerő beáramlását, és az ausztrál típusú pontrendszerrel kiválasztott, szakképzettséggel rendelkező migránsok számát is évi 50 ezerben maximálta volna – ebbe a számba az EU-ból érkezőket is beleértve.³⁹ A befolyásos pártok közül egyedül a Skót Nemzeti Párt nem hirdetett meg szigorításokat.

A második választási győzelemtől a népszavazásig

2015 májusában a konzervatívok saját reményeiket is meghaladó mértékű győzelmet arattak, s ez felhatalmazást adott Cameronnak arra, hogy megkezdje a tárgyalásokat

36 A koncepciót az Ian Duncan Smith vezette Centre for Social Justice nevű intézet dolgozta ki a különféle – munkavégzéshez kapcsolódó – segélyek (*Income Support, Jobseeker's Allowance, Employment and Support Allowance, Housing Benefit, Child Tax Credits, Working Tax Credits*) kiváltására.

37 Mindezt tartalmazza a párt hivatalos választási programja: The Conservative Party Manifesto 2015, 29–30., <https://www.conservatives.com/manifesto> (2015. október 30.).

38 Labour Party Election Manifesto 2015, 50., <http://www.labour.org.uk/manifesto> (2015. október 30.)

39 UKIP Manifesto 2015, 12., <http://www.ukip.org/manifesto> (2015. október 10.).

az EU működési mechanizmusának az átalakításáról a népszavazásra való felkészülés jegyében. A brit politikai kultúra szellemével összhangban Cameron nem szakított a kampányban elfoglalt álláspontjával, és hozzá is kezdett a tárgyalásokhoz. A belpolitikában az új kormány nem sokkal a választás után bejelentette, hogy a jogcím nélküli bevándorlók munkavégzését bűncselekménnyé kívánja minősíteni, s az ismét bevándorlásügyi miniszterre kinevezett Brokenshire többször jelezte, hogy a hatóságok razziaszerű ellenőrzéseket fognak végezni a leginkább érintett ágazatokban (így különösen az egészségügyben és az építőiparban).⁴⁰ Annak kapcsán, hogy 2015 nyarán a bevándorlók számos alkalommal valósággal megostromolták a „Csalagút” franciaországi bejáratát Calais mellett – az alagút forgalmát több ízben teljesen meg is bénítva –, Philip Hammond külügyminiszter kijelentette: Európa képtelen lesz „afrikaiak millióit” befogadni, és hosszabb távon fenntarthatatlan az a gyakorlat, hogy a migránsokat nem küldik haza. Álláspontja mellett Cameron is kiállt, de a Downing Street nem kommentálta a „fosztogató” („*marauding*”) bevándorlókra tett utalását...⁴¹ A nyár végére drámai mértékben kieleződött európai menekültválságra reagálva Cameron szeptember elején kijelentette, hogy Nagy-Britannia kész eleget tenni morális kötelezettségének, s az addiginál több menekültet befogadni, de meggyőződése szerint a válság nem oldható meg ezen az úton: „átfogó válasza” („*comprehensive solution*”) van szükség.⁴² A toryk 2015 októberi manchesteri pártkonferenciáján, amelyen „sláger téma” volt a bevándorlás, Theresa May belügyminiszter igen kemény hangvétellű beszédében úgy fogalmazott, hogy a tömeges bevándorlás a brit társadalom kohézióját fenyegetné, a korlátozás politikáját ezért nemzeti érdeknek nevezte.⁴³ Az uniós csúcstalálkozóról rendezett alsóházi vitanapon, október 19-én Cameron kiállt Európa külső határainak a biztosítása mellett, mondván, az EU-nak bizonyítania kell, hogy van külső határa, nehogy bárki is azt gondolhassa, könnyű és kockázatmentes út vezet ide. („Annak, amit a magyar miniszterelnök és mások is mondanak az a lényege, hogy Európának van egy külső határa.”)⁴⁴ Azt is jelezte, hogy nem ért egyet a migránsok közös elosztására irányuló uniós elképzelésekkel. Vitába keveredett az anglikán püspökökkel is, akik levélben szólították fel a kormányt több szíriai menekült befogadására; válaszában a szóvivője kijelentette, hogy „a fejünket és a szívünket” egyaránt használni kell a helyes „átfogó” válasz megtalálásában, amely a „probléma gyökereire” fordítja

40 BRANT 2015.

41 MASON–PERRAUDIN 2015.

42 Migrant Crises: PM says UK will fulfil moral responsibilities. *BBC News*, 03 September 2015. Forrás: <http://www.bbc.com/news/uk-34135870> (2015. október 30.).

43 Conservative Party Conference 2015 in Manchester: Theresa May Speech in Full, *International Business Times*, 6 October, 2015. Forrás: <http://www.ibtimes.co.uk/conservative-party-conference-2015-manchester-theresa-may-speech-full-1522692>. (2015. október 30.)

44 „...the point that the Hungarian prime minister makes, and others make, is that Europe has an external border and needs to prove it has an external border in order to make sure people don't believe that it is a risk-free easy journey to make to go to the European Union.” *BBC News*, 19 October 2015, <http://www.bbc.com/news/uk-34574668> (2015. október 30.).

a figyelmet.⁴⁵ London szerint a leghatékonyabb segítség nem az, ha a menekültek kisebb-nagyobb csoportjait Európába hozzák, hanem az, ha a válságrégiókban maradó tömegekről gondoskodnak jobban. S tény, hogy e humanitárius célra egyetlen európai ország sem költött Nagy-Britanniánál többet. Európa megtelt, a szigetország pedig különösen, de politikai menedékjogot továbbra is adni kell – talán leginkább így summázható a brit konzervatívok álláspontja az Európán kívülről érkező migránsok ügyében.

Ami az EU tagországaiából érkező bevándorlást illeti, Cameron 2015 novemberében, a Királyi Külügyi Intézetben⁴⁶ mondott beszédében fogalmazta meg azt a „négy igényét”, melyeket a tagság megőrzésének feltételeként az EU-val szemben támasztott, s köztük, a várakozásnak megfelelően, szerepelt az is, hogy a szigetországnak legyen módja a szabad mozgással való visszaélések korlátozására.⁴⁷ A lehetséges kompromisszumok ügyében Donald Tusk, az Európa Tanács elnöke 2016. január 31-én tárgyalt Cameronnal, majd február 2-án javaslatot terjesztett elő az Egyesült Királyság EU-n belüli helyzetének újraszabályozásáról. A témánkat illetően itt fogalmazódott meg konkrétan a „vérszék” („*emergency brake*”) ötlete: ha valamely tagállamban a szociális ellátórendszer hirtelen nagy nyomás alá kerül, meghatározott időre (a javaslatban 4 évre) befagyaszthatók a munkavállalóknak járó juttatások. A február 18-án megkezdett EU-csúcsra előterjesztett szövegtervezet végül is jó alapnak bizonyult a megállapodáshoz, amely február 20-ára meg is született. A „vérszék-rendszer” alkalmazására a megállapodástól számított hét évre kapott jogot Nagy-Britannia azzal, hogy az egyes munkavállalók esetében maximum 4 évig tarthatja fenn a korlátozást, amelyet fokozatosan oldania kell. A legtöbb vitát az összes brit követelés közül kétségtelenül ez váltotta ki.⁴⁸ Ennek elfogadása komoly kompromisszumot igényelt az uniós államok vezetőitől, de lehetővé tette, hogy Cameron a népszavazásban a bent maradás mellett álljon ki és kampányoljon. Végül is nem rajta múlt, hogy ez kevésnek bizonyult ahhoz, hogy a referendum másként, az uniós tagság megőrzésével végződjön...

Sokakban felmerülő és jogos kérdés, hogy az új brit konzervatív kormány Theresa May vezetésével milyen álláspontot foglal majd el a bevándorlás kérdésében. Az eddigi információk szerint London ezt attól is függővé teszi, hogy az EU milyen rugalmasságot tanúsít a brexit-tárgyalásokon, ebbe a kontinensen élő brit polgárok helyzetének a szabályozását is beleértve. Ennél többet e sorok írásakor megalapozottan még nem mondhatunk.

45 Anglican Bishops Urge UK' Cameron To Take In More Syrian Refugees. *Reuters*, 20 October 2015, <http://blogs.reuters.com/faithworld/2015/10/20/anglican-bishops-urge-uks-cameron-to-take-in-more-syrian-refugees/> (2015. október 30.). A kormány azt vállalta, hogy karácsonyig ezer szíriait fogad be, a püspökök viszont évente legalább tízezer fő befogadását indítványozták.

46 Chatham House – The Royal Institute of International Affairs.

47 David Cameron: *The future of Britain's relationship with the EU*. 10 November 2015, <https://www.chathamhouse.org/event/future-britains-relationship-european-union> (2016. június 12.).

48 .Részletesebben lásd: EU reform deal: What Cameron wanted and what he got. BBC News, 20 February 2016, <http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-35622105> (2016. június 12.). A családi pótlékot az uniós polgárok nem Nagy-Britanniában élő gyermekei után oly módon csökkentették, hogy a tényleges lakóhelyül szolgáló ország anyagi viszonyaihoz, nem pedig a brit színvonalhoz igazítják – az újonnan érkezők esetében azonnal, az ott tartózkodók esetében 2020-tól.

Felhasznált irodalom

- BEECH 2015 – Matt BEECH: *The Ideology of the Coalition: More Liberal than Conservative*. In: Matt BEECH – Simon LEE (eds.): *The Conservative-Liberal Coalition. Examining the Cameron-Clegg Government*. Palgrave-Macmillan, London, 2015, 1–15.
- BRANT 2015 – Robin BRANT: Illegal immigration. Minister pledges crackdown on 'rogue employers'. *BBC News*, 10 August, 2015, <http://www.bbc.com/news/uk-33844047> (2016. június 12.).
- COUGHLAN 2011 – Sean COUGHLAN: *Tighter rules for UK student visas*. *BBC News*, 22 March 2011, <http://www.bbc.com/news/education-12820645> (2016. január 30.).
- DOMINICZAK 2014 – Peter DOMINICZAK: „Britain has to be prepared to walk away from the EU”. *The Daily Telegraph*, 14 November 2014, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/11231558/Britain-has-to-be-prepared-to-walk-away-from-the-EU.html> (2016. január 30.).
- EGEDY 1998 – EGEDY Gergely: *Nagy-Britannia története (XX. század)*. Aula, Budapest, 1998.
- EGEDY 2006 – EGEDY Gergely: A multikulturalizmus dilemmái. Nagy-Britannia példája. *Polgári Szemle*, 2. évf., 2006/6., 21–30.
- EGEDY 2015 – Egedy Gergely: *Brit bevándorlási politika: a Cameron-kormány*. *Polgári Szemle*, 2015/4–6.
- EGEDY 2016 – EGEDY Gergely: A multikulturalizmus dilemmái: értjük-e Európát? *Kommentár*, 2016/2.
- GÁLIK 2014 – GÁLIK Zoltán: Se veled, se nélküled – az Egyesült Királyság és az Európai Unió viharos évei. *Külgügyi Szemle*, XIII. évf., 2. sz., 2014.
- HALÁSZ 2011 – HALÁSZ Iván: *Az Európai Unió és a migráció*. In: Uő: *A nemzetközi migráció és a közigazgatás*. Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar Nemzetközi Migrációs és Integrációs Kutatóközpont, Budapest, 2011, 161–174.
- JONES 2011 – Dylan JONES: *Cameron Cameronról. Kötetlen beszélgetések a brit miniszterelnökkel*. HVG Könyvek, Budapest, 2011.
- KASZAP 2014 – KASZAP Márton: UKIP. Hogyan kell értelmezni a radikális jobboldali párt felemelkedését? *Külgügyi Szemle*, XIII. évf. 2014/2., 131–133.
- KISTELEKI 2013 – KISTELEKI Károly: *Az állampolgárság fogalmának és jogi szabályozásának történeti fejlődése. Konceptciók és alapmodellek Európában és Magyarországon*. Martin Opitz, Budapest, 2013.
- MASON–PERRAUDIN 2015 – Rowena MASON – Frances PERRAUDIN: Cameron 'Shares Philip Hammond's concerns' about migrant threat. *The Guardian*, 10 August 2015, <http://www.theguardian.com/uk-news/2015/aug/10/cameron-shares-philip-hammonds-concerns-about-migrant-threat> (2015. október 10.).
- MURRAY 2015 – Douglas MURRAY: „The truth is hard”: an interview with Roger Scruton. *The Spectator*, 4 April, 2015, <http://www.spectator.co.uk/2015/04/roger-scruton-a-prophet-in-his-own-land/> (2016. június 12.).
- PARRIS 2013 –Matthew PARRIS: Cameron Will Lose If He Carries on Hating. *The Times*, 30 November 2013, <http://www.thetimes.co.uk/tto/opinion/columnists/article3936377.ece> (2015. október 10.).
- PARTOS–BALE 2015a – Rebecca PARTOS – Tim BALE: Immigration and asylum policy under Cameron's Conservatives. *British Politics*, Vol. 10, No. 2, 2015.
- PARTOS–BALE 2015b – Rebecca PARTOS – Tim BALE: *Immigration and Housing*. In: Matt BEECH – Simon LEE (eds.): *The Conservative-Liberal Coalition. Examining the Cameron-Clegg Government*. Palgrave-Macmillan, London, 2015, 102–103.

- RATTANSI 2011 – Ali RATTANSI: *Multiculturalism*. Oxford University Press, Oxford, 2011.
- ROBINSON 2013 – David ROBINSON: Migration Policy Under the Coalition Government. *People, Place and Policy*, vol. 7, iss. 2., 2013, <http://extra.shu.ac.uk/ppp-online/migration-policy-under-the-coalition-government> (2016. január 30.).
- SARRAZIN 2010 – Thilo SARRAZIN: *Deutschland schafft sich ab. Wie wir unser Land aufs Spiel setzen*. DVA, München, 2010.
- SCRUTON 2005 – Roger SCRUTON: *A nemzetek szükségességéről. Két tanulmány*. Helikon, Budapest, 2005.
- SCRUTON 2011 – Roger SCRUTON: *A pesszimizmus haszna és a hamis remény veszélye*. Noran Libro, Budapest, 2011.
- SWINFORD 2013 – Steven SWINFORD: David Cameron. Immigration is Constant Drain on Public Services. *The Daily Telegraph*. 23 July 2013. <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/10197738/David-Cameron-Immigration-is-constant-drain-on-public-services.html> (2016. január 30.).
- TAYLOR–GIDDA–SYAL 2013 – Matthew TAYLOR – Mirren GIDDA – Rajeev SYAL: 'Go home' ad campaign targeting illegal immigrants faces court challenge. *The Guardian*, 26 July, 2013, <http://www.theguardian.com/uk-news/2013/jul/26/go-home-ad-campaign-court-challenge> (2016. június 12.).
- WATT 2014 – Nicolas WATT: David Cameron makes „historic” mistake over EU, says José Manuel Barroso. *The Guardian*, 20 October 2014, <http://www.theguardian.com/world/2014/oct/20/jose-manuel-barroso-david-cameron-eu-ukip>. (2015. október 10.).
- WINDT 2008 – WINDT Szandra: *Legális és illegális bevándorlás az Európai Unió néhány fontosabb országában*, In: PÓCZIK Szilveszter – DUNAVÖLGYI Szilveszter: *Nemzetközi migráció – nemzetközi kockázatok*. HVG-ORAC, Budapest, 2008.

